

Staternes Samfund. Den Stat, der ønsker at leve som en selvstændig og fri Stat, maa tage de Hensyn og opfylde de Forpligtelser, som andre Stater kunne kræve af den. Det kan selvfølgelig gaa en Borger ilde, selv om han opfylder Lovene. Han kan mødes af Uheld saa store og uforudsete, at han kan bukke under. Og det kan ogsaa gaa en Stat ilde, selv om den opfylder de Forpligtelser, som andre Stater kunne kræve af den. Der gives ingen absolut Garanti hverken for en fri Borger eller for en fri Stat, men det gaar ikke an med Villie at sætte sig udenfor de Regler og Love, som gælde, enten det saa er skrevne eller uskrevne Love og Regler. Derfor er det første, vi maa gøre, at lære disse Regler at kende, vi maa forstaa dem og ikke optræde som de, der ikke have Begreb om dem, ikke lade, som om vi ikke vide Besked om dem. Det nytter ikke, at en Borger kommer og siger: Jeg vidste ikke, at Loven var saadan, jeg kendte ikke Loven. Det kan være en formildende Omstændighed for ham, men han undgaar ikke sin Dom alligevel. Paa samme Maade gaar det med Staterne. Jeg har hørt her i disse Dage, at vi kunne afruste, og at vi kunne gøre dette eller hint. Jeg troede dog, at vi havde lært saa meget, at en neutral Stat havde den Forpligtelse saa godt som muligt at værne sin Neutralitet.

Jeg har hørt Eksemplerne nævnt fra 1854 og fra 1864 og fra 1807, men disse Forhold kunne ikke passe til enhver Tid, og for øvrig skulle de ogsaa forklares korrekt, som de forelaa. Jeg nævner blot Eksemplet fra 1854. Det omtales, som om det var en vældig Heltogerning, at vi den Gang lod være at mobilisere. Jeg siger, at det var saa omtrent ligegyldigt, enten vi havde mobiliseret eller ikke. Noget afgørende vilde det ikke have været. Det var hverken særlig klogt eller særlig dumt at lade være med at mobilisere, thi Forholdet var den Gang, at ingen af de krigsførende Magter var særlig interesseret i vort Lands Holdning, saa der var ingen Fare for os. Men dog kunde det ganske i Almindelighed have været klogt at være forberedt. Jeg nævner dette, fordi det Gang efter Gang fremføres, at den Gang lod vi være med at mobilisere eller tage noget Hensyn, og det gik godt, men det vilde ogsaa være gaaet godt, om vi havde gjort noget andet, det var ikke afgørende, og det er ikke noget, vi kunne regne med, som Forholdene ere nu.

Og skulle vi tale om Eksemplet fra 1864, som er nævnt her i Salen forleden,

og hvorom man sagde, at vi ved at være krigsberedte var komne galt af Sted, maa jeg sige, at det virkelige Forhold var det, at Ulykken, der da skete, stammede fra, havde sin Rod i, hvad det danske Rigsraad — eller en Del af det, jeg vil ikke misforstaa — gjorde i 1863, og skyldtes, at vi ikke lyttede efter, hvad Stormagternes, Garantimagternes Mening var. Da vi vedtog Novemberforfatningen i Rigsraadet, ikke i denne Sal, men paa Christiansborg, troede vi, at vi i Danmark kunde optræde, som vi havde Lyst til, uden at spørge om Garantimagternes Stilling. Vi troede i vor Storhed, at Danmark var en Stat, som fuldstændig kunde sætte sig ud over Forholdene og optræde, som den vilde. Maaske var man noget hidset af Parti-forholdene. Der blev sagt forleden Dag, at det var de Nationalliberale, men det nytter jo ikke at nægte, at Bondevennerne havde deres Part med. De krævede den i sig selv naturlige Tanke: Danmark til Ejderen, men de glemte at vente dermed, indtil de vidste, om de havde Garantimagternes Billigelse deraf. De gjorde det altsaa af egen Magtfuldkommenhed, som om vi kunde gøre, hvad vi vilde, uden at spørge om Stormagternes Ønske og Tanke. Vi skulle huske at slaa fast, naar vi staa her i Dag, at vi maa tage noget Hensyn til de andre Stater, de Stater, som til syvende og sidst skulle garantere Danmarks Bestaaen som Stat. Vor afdøde Konge var den Gang Danmarks klogeste Mand, da han gjorde Modstand mod at underskrive Novemberforfatningen. Men naar vi saa endelig havde faaet det gjort og skulde til at føre Krig derfor — jeg vil ikke sige, som det blev sagt forleden Dag, at det berettigede Bismarck til at okkupere Holsten og Slesvig —, havde det vel nok været klogt, om vi havde været noget bedre forberedte, end vi var.

Og skulle vi nævne 1807, bliver vor Opgave ogsaa den at kende den Tids Historie, før vi dømme. De, der ville studere den Tids Historie, skulde gaa op i Biblioteket og læse de Noter, der ere vekslede mellem Nordens Lande, England, Rusland og Frankrig for ret at kunne forstaa den Tid. I de Aar, der gik forud for 1807, deriblandt ogsaa 1801, saa vi den svenske og danske Flaade krydse ikke blot i Østersøen og Kattegat, men ogsaa i Nordsøen i god Forening med hinanden for at værne Nordens Neutralitet, og da Slaget stod herinde paa Reden i 1801, spejdede Admiral Nelson ikke saa meget ind efter København som Syd efter, fordi han vidste,